

Asia: VN/12980/2025

Luonnos hallituksen esitykseksi digipalvelulain 6 a §:n muuttamisesta (tekoäly neuvonnassa)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

FiCom kiittää valtiovarainministeriötä mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi digipalvelulain 6 a §:n muuttamisesta (tekoäly neuvonnassa).

Keskeiset viestit

- FiCom pitää kannatettavana, että viranomaisten neuvonnan automatisointi ja tekoälyn hyödyntäminen mahdollistetaan hallitusti.
- Sääntelyn tulee säilyä teknologianeutraalina eikä se saa käytännössä nostaa kynnystä hyödyntää markkinaehtoisia ratkaisuja julkishallinnossa.
- FiCom katsoo, että perusteluissa tulee täsmentää viranomaisen ja ulkopuolisen toimittajan välistä vastuunjakoa sekä varmistaa, ettei säännöksen soveltamisalasta synny epäselvyyttä suhteessa yksityisten yritysten henkilöstöön.
- Laadunvarmistus-, valvonta- ja dokumentointivelvoitteiden tulee olla riskiperusteisia ja oikeasuhtaisia, voimaantulosäännöksen muutoskynnystä tulee täsmentää, ja sääntelyn päällekkäisyyttä suhteessa muuhun soveltuvaan sääntelyyn tulee välttää.

FiCom pitää kannatettavana, että viranomaisten mahdollisuuksia hyödyntää palveluautomaatiota ja tekoälyä neuvonnassa kehitetään. Sääntelyn päivittäminen on perusteltua, jotta julkishallinnossa voidaan hyödyntää teknologian kehitystä hallitusti ja samalla turvata hyvän hallinnon, oikeusturvan, tietosuojan ja syrjimättömyyden vaatimukset. Luonnoksen yleinen tavoite on tältä osin perusteltu.

Tärkeää on, että sääntely säilyy teknologianeutraalina eikä muodosta tarpeettomia esteitä yksityisten palveluntarjoajien ratkaisujen hyödyntämiselle julkishallinnossa. Luonnoksessa on perustellusti todettu, ettei sääntelyn tarkoituksena ole asettaa nimenomaan tekoälyjärjestelmille erityisiä kansallisia vaatimuksia, vaan turvata viranomaisen toimintaan kohdistuvat kansalliset oikeudelliset vaatimukset. Tätä lähtökohtaa on tärkeää vaalia myös jatkovalmistelussa ja soveltamiskäytännössä.

Vastuunjako viranomaisen ja toimittajan välillä

FiCom korostaa, että viranomaisen ja yksityisen teknologia- tai järjestelmätoimittajan välisen vastuunjaon tulee säilyä selkeänä. Luonnoksessa todetaan asianmukaisesti, että automaattisen neuvonnan toteuttamisessa voidaan käyttää yksityisten palveluntarjoajien kehittämiä ja ylläpitämiä tietojärjestelmiä eikä sääntely estä palveluautomaation tai tietojärjestelmän hankkimista, räätälöintiä taikka teknisten toteuttamis- ja ylläpitotehtävien antamista yksityisille toimijoille. Samalla on perusteltua korostaa, että viranomainen vastaa neuvonnasta kokonaisuutena eikä voi luovuttaa tätä vastuuta virkamieshallinnon ulkopuolelle. Perusteluissa olisi hyödyllistä kuvata esimerkkitasolla, mitä tämä kokonaisvastuu käytännössä tarkoittaa silloin, kun tekninen toteutus ja ylläpito hankitaan ulkopuolelta. Tältä osin voitaisiin täsmentää esimerkiksi testaus- ja hyväksymisvastuun järjestämistä, jatkuvan seurannan toteuttamista, poikkeamien käsittelyä sekä palvelun keskeyttämiseen liittyviä käytäntöjä.

FiCom kiinnittää huomiota myös ehdotetun 6 a §:n 3 momenttiin, jolla rikosoikeudellista virkavastuuta täsmennetään viranomaisen palveluksessa olevien tehtävää hoitavien henkilöiden osalta. On tärkeää, että säännöksestä ja sen perusteluista käy selkeästi ilmi, että vastuu kohdistuu viranomaisen omaan toimintaan ja henkilöstöön eikä aiheuta epäselvyyttä suhteessa yksityisten yritysten henkilöstöön tilanteissa, joissa palveluautomaation kehittämistä, räätälöintiä tai teknistä ylläpitoa hankitaan ulkopuolisilta toimittajilta. Perusteluissa olisi tämän vuoksi syytä todeta nimenomaisesti, että pelkkä järjestelmätoimitus tai tekninen ylläpito ei tee ulkopuolisen toimittajan henkilöstöstä virkavastuullisia, ellei heille erikseen anneta julkista hallintotehtävää perustuslain 124 §:n mukaisesti.

Riskiperusteisuus, voimaantulo ja sääntelyn yhteensovittaminen

FiCom katsoo, että laadunvarmistusta, valvontaa ja dokumentointia koskevien velvoitteiden tulee olla riskiperusteisia ja oikeasuhtaisia. Toimenpiteiden ja dokumentaation laajuus tulee mitoittaa käyttötarkoituksen, vaikutusten ja käsiteltävien tietojen perusteella siten, ettei rajattuihin ja vähäriskisiin käyttötapauksiin kohdistu tarpeettoman raskaita menettely- ja dokumentointivaatimuksia. Koska luonnoksessa riskiperusteisuuden käytännön sisältö jää osin avoimeksi, jatkovalmistelussa on perusteltua antaa konkreettista ohjausta erityisesti vähäriskisten käyttötapauksien osalta. Tämä on tärkeää myös pienempien viranomaisten kannalta.

Lisäksi on tärkeää kiinnittää huomiota voimaantulosäännökseen, jonka mukaan riskienhallintavelvoitetta ei sovelleta ennen lain voimaantuloa käyttöön otettuun palveluautomaatioon, ellei siihen tehdä muita kuin vähäisiä muutoksia. Tämä rajaus on viranomaisten ja toimittajien kannalta merkityksellinen, koska se vaikuttaa siihen, milloin käytössä oleva järjestelmä on arvioitava uudelleen suhteessa uusiin velvoitteisiin. Perusteluissa olisi tarpeen kuvata nykyistä tarkemmin, millaiset muutokset järjestelmään, sen käyttötarkoitukseen tai taustalla olevaan teknologiaan ylittävät vähäisen muutoksen kynnyksen, jotta viranomaiset ja toimittajat voivat ennakoida velvoitteidensa syntymistä.

Lopuksi FiCom korostaa, että sääntelyn soveltamisessa on vältettävä tarpeetonta päällekkäisyyttä suhteessa muuhun jo soveltuvaan sääntelyyn, kuten EU:n tekoälyasetukseen. Yritysten ja viranomaisten kannalta on olennaista, että sääntelykokonaisuus pysyy ennakoitavana ja käytännössä toteuttamiskelpoisena. Perusteluissa olisi hyödyllistä kuvata nykyistä selkeämmin, miten 6 a §:n velvoitteet sovitetaan yhteen muun soveltuvan sääntelyn kanssa, jotta viranomaisille ja toimittajille muodostuu ennakoitava kokonaiskuva.

Hälinen Janne
FiCom ry